

Warszawa, 28 października 2024 r.

Szanowny Pan Donald Tusk Prezes Rady Ministrów,

Szanowny Pan Krzysztof Gawkowski Wiceprezes Rady Ministrów,

Szanowny Pan Władysław Kosiniak-Kamysz Wiceprezes Rady Ministrów,

Szanowny Pan Czesław Siekierski Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi,

Szanowna Pani Paulina Hennig-Kłoska Ministra Klimatu i Środowiska,

Szanowny Pan Jacek Czerniak Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi,

Szanowny Pan Michał Kołodziejczak Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi,

Szanowny Pan Jacek Czerniak Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi,

Szanowna Pani Urszula Zielińska Sekretarzynie Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska,

Szanowny Pan Krzysztof Bolesta Sekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska,

Szanowny Pan Mikołaj Dorożala Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska,

Szanowna Pani Adrianna Porowska Zastępczyni Prezydenta m.st. Warszawy,

Szanowni Państwo,

W związku z nadchodzącą Prezydencją Polski w Radzie Unii Europejskiej, która rozpoczyna się w styczniu 2025 r., a której jednym z kluczowych priorytetów będzie bezpieczeństwo, w imieniu Green REV Institute, koalicji Future Food 4 Climate oraz w imieniu środowiska naukowego

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska
KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

zwracamy się z apelem o uwzględnienie w pracach Prezydencji kwestii bezpieczeństwa żywnościowego i bezpieczeństwa żywności. Uważamy, jest to kluczowe dla przeciwdziałania katastrofie klimatycznej, zahamowania degradacji bioróżnorodności, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa obywateli i obywaterek UE, a także przeciwdziałania nierównościom społecznym oraz dla ochrony praw zwierząt.

FAO, Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa: Prawo do żywności ustanowiła podejście PANTHER (participation, accountability, non-discrimination, transparency, human dignity, empowerment and rule of law), podejście oparte na prawach człowieka (HRBA) do prawa do odpowiedniej żywności, bezpieczeństwa żywnościowego i żywienia, które powinno kierować procesami decyzyjnymi i wdrożeniowymi. Podejście to opiera się na siedmiu zasadach, które powinny być zintegrowane w pracy z prawem do żywności - pierwsza litera każdej zasady tworzy akronim: uczestnictwo, odpowiedzialność, niedyskryminacja, przejrzystość, godność ludzka, upodmiotowienie i praworządność.

Uważamy, że Polska rozpoczynając Prezydencję w Radzie Unii Europejskiej musi stać się liderką tego podejścia.

Dostęp do bezpiecznej i zdrowej żywności dla wszystkich jest prawem uznanym na szczeblu międzynarodowym; zapewnienie dostępności i dostępu do żywności dla ludności jest kluczową kwestią dla społeczeństwa, z uwagi na implikacje oraz skutki społeczne, gospodarcze i środowiskowe oraz wpływ na zdrowie ludzkie.

W związku z powyższym apelujemy o następujące działania:

I Prawo Zrównoważonych Systemów Żywnościowych (SFS Law)

Prosimy o ponowne podjęcie debaty na poziomie europejskim dotyczącej wprowadzenia kompleksowych rozwiązań prawnych w zakresie zrównoważonych systemów żywnościowych (SFS). W szczególności apelujemy o włączenie do legislacji unijnej, w formie rozporządzenia kwestii takich, jak:

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska
KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

- przeciwdziałanie marnowaniu żywności,
- wprowadzenie mechanizmów efektywnych zielonych zamówień,
- poszerzenie prawa do informacji o produktach żywnościowych dla osób konsumenckich.

Sustainable EU Food System (SFS EU Law/ Sustainable Food System Framework¹) miało być nową inicjatywą na poziomie Unii Europejskiej, realizującą ambicje Strategii Od pola do Stołu. Celem wprowadzenia SFS EU Law miało być stworzenie zrównoważonego systemu żywnościowego, czyli takiego, który zapewnia i promuje bezpieczną, pożywną i zdrową żywność, o niskim wpływie na środowisko dla całej obecnej i przyszłej populacji UE w sposób, który pozwala na ochronę środowiska naturalnego i jego usług ekosystemowych, jest solidny i odporny, dynamiczny gospodarczo, sprawiedliwy oraz akceptowalny społecznie. Jednocześnie założeniem było uczynienie tego bez ograniczania dostępności pożywnej i zdrowej żywności dla osób mieszkających poza Unią Europejską oraz nie szkodenie ich środowisku naturalnemu. W ogólności – celem było zapewnienie, aby cała żywność wprowadzana na rynek w Unii Europejskiej w coraz większym stopniu stawała się zrównoważona. Niestety, pomimo licznych apeli, w tym listu REV & FF4C² Komisja Europejska nie przedstawiła projektu legislacji w 2023 r.

W ramach polskiej Prezydencji postulujemy wznowienie inicjatywy prac nad unijnym zrównoważonym systemem żywnościowym, aby zapewnić lepsze zarządzanie zasobami i ochronę środowiska.

II Ochrona praw osób mieszkających w sąsiedztwie ferm przemysłowych

Ważnym aspektem debaty na temat bezpieczeństwa jest połączenie praw człowieka z kwestią przeciwdziałania katastrofie klimatycznej oraz ochroną bioróżnorodności. W szczególności

¹ https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy/legislative-framework_en

² <https://futurefood4climate.eu/stanowiska/odpowiedz-komisarka-kyriakides-ws-fsfs/>

zwracamy uwagę na prawa osób mieszkających w sąsiedztwie ferm przemysłowych, takie jak prawo do czystego środowiska, prawo do zdrowia i prawo do własności. Wiemy, że fermy wielkotowarowe to kwestie zdrowotne: antybiotykooporność, choroby osób mieszkających w pobliżu ferm, pracujących na fermach, zanieczyszczenie środowiska, zagrożenie długoterminowe dla bezpieczeństwa żywnościowego. W czerwcu 2022 r. Ministerstwo Zdrowia przedstawiło wyniki badań³ na obszarze województwa Wielkopolskiego, wskazując, na negatywny wpływ intensywnej produkcji zwierzęcej na zdrowie osób pracujących, mieszkańców i mieszkank i społeczności lokalnych.

Postulujemy pilne podjęcie działań w ramach nadchodzącej Prezydencji Polski:

- aktualizację prawodawstwa UE w zakresie: odległości ferm od miejsc życia i aktywności ludzi oraz koncentracji ferm;
- wzmocnienie kontroli implementacji i stosowania Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE oraz Dyrektywy 91/676/EWG dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego w państwach członkowskich;
- szybkie zaproponowanie przez Komisję Europejską zmiany dyrektywy 2016/2284 w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych zanieczyszczeń atmosferycznych, aby ustanowić cele redukcji emisji, w tym dla amoniaku produkowanego przez fermy, konieczne dla zagwarantowania prawa do zdrowia, czystego środowiska i życia rodzinnego.

III Przeciwdziałanie ubóstwu żywnościowemu

Zwracamy uwagę na potrzebę szczególnej ochrony grup narażonych na wykluczenie społeczne, w tym osób starszych, dzieci, rodzin wielodzietnych oraz młodych pracowników, które są zagrożone ubóstwem żywieniowym. W ostatnim raporcie Banków Żywności: Niedożywienie

³ <https://futurefood4climate.eu/biblioteka/fermy-przemyslowne-vs-zdrowie-min-zdrowia/>
kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska
KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

i Głód w Polsce⁴ wskazano, że w najtrudniejszym położeniu są obecnie seniorzy i seniorki, dzieci, osoby niepełnosprawnościami oraz rodzice samodzielnie wychowujący dzieci. *“W gospodarstwach domowych u 53% badanych osób pieniędzy nie wystarcza na zaspokojenie podstawowych potrzeb – także na kupno jedzenia. Ponad 80% z nich przynajmniej raz w ostatnim roku odczuwało głód, którego nie można było zaspokoić z przyczyn finansowych. W 56% domów taka sytuacja zdarza się regularnie. Sześć na dziesięć osób musi się zapożyczać, żeby kupić żywność. Więcej niż dwie trzecie badanych musiały zrezygnować z zakupów spożywczych, żeby sfinansować inne wydatki, np. zapłacić za leki lub czynsz. Z talerzy w biednych domach znikają więc całe grupy produktów. Żeby zaoszczędzić na jedzeniu ponad 60% badanych rezygnuje z ryb, 53% z mięs i wędlin, a prawie 41% z warzyw. Z listy zakupów znikają też cukier i słodycze oraz napoje, w tym kawa i herbata.”⁵* W raporcie wskazano także na dwie strony ubóstwa żywnościowego: jakościową i ilościową. Jak wskazuje dr. Marta Czapnik - Jurak: *“Paradoksalnie, skutkiem niedożywienia jakościowego są nadwaga i otyłość. Dotyczy to także dzieci jedzących wysokoenergetyczną żywność o niskiej wartości odżywczej, jak przekąski i słodycze”⁶* Problem dotyczy całej UE. W raporcie Drivers of Food Security Komisja Europejska⁷: *“Szacuje się, że w regionie UE 59% dorosłych i około jedna trzecia dzieci w wieku 5-9 lat ma nadwagę lub otyłość, a 23% otyłość (OECD, 2019) i być może wbrew intuicji, współistnieją one również z niedoborami mikroelementów.”*

Jednocześnie niebezpieczna żywność stanowi zagrożenie dla zdrowia publicznego. Oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe (AMR) jest jednym z największych globalnych zagrożeń dla zdrowia publicznego i rozwoju. Szacuje się, że oporność bakterii na środki

⁴ <https://bankizywnosci.pl/niedozywienie-i-glod-w-polsce-raport/>

⁵ idem

⁶ Dr Marta Czapnik - Jurak była gością II Forum Bezpiecznej Żywności przedstawiając konsekwencje dot. ubóstwa żywnościowego i niezauważanego ubóstwa żywnościowego jakościowego dla grup zagrożonych ubóstwem - link do spotkania: <https://www.facebook.com/greenrev.institute/videos/769432571896783/>; link do prezentacji: <https://www.facebook.com/greenrev.institute/videos/769432571896783/>

⁷ https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/01/ui883g-SWD_2023_4_1_EN_document_travail_service_part1_v2.pdf

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska

KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

przeciwdrobnoustrojowe była bezpośrednio odpowiedzialna za 1,27 mln zgonów na świecie w 2019 r. i przyczyniła się do 4,95 mln zgonów. W lipcu 2022 r. Komisja wraz z państwami członkowskimi uznała oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe za jedno z trzech najpoważniejszych zagrożeń dla zdrowia w UE Szacuje się, iż ponad 35 000 osób w UE/EOG umiera każdego roku bezpośrednio z powodu zakażenia bakteriami opornymi na antybiotyki.

W ramach polskiej prezydencji proponujemy powołanie europejskiego panelu eksperckiego, skupiającego ekspertów z obszaru nauki, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, opieki zdrowotnej i ochrony środowiska. Rezultatem powinna być Biała Księga oceniająca wpływ sektora hodowlanego na życie obywateli UE, szczególnie w obszarach wiejskich. Szczególną uwagę należy poświęcić problemowi nadużywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

IV Wsparcie nowych form produkcji żywności

Nie można rozmawiać o bezpieczeństwie żywnościowym bez uwzględnienia narzędzi wspierających rozwój nowych form produkcji żywności, takich jak żywność roślinna, która jest neutralna klimatycznie i środowiskowo oraz minimalizuje negatywne skutki w zakresie praw człowieka i praw zwierząt. Zgodnie z raportem Programu Środowiskowego ONZ (UNEP) “What’s cooking”: *“Rządy mają wiele opcji politycznych do zbadania i wsparcia potencjału nowych alternatyw, w tym wsparcie dla badań (z otwartym dostępem) i komercjalizacji oraz polityki sprawiedliwej transformacji.*

Jeśli zostaną wspierane przez odpowiednie reżimy regulacyjne i instrumenty zarządzania, nowe alternatywy mogą odgrywać istotną rolę, z prawdopodobnymi różnicami regionalnymi, w przejściu na bardziej zrównoważone, zdrowsze i mniej szkodliwe dla zwierząt systemy żywnościowe.”⁸

⁸ https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/12/whats_cooking_frontiers.pdf

Dania wdraża Danish Action Plan for Plant Based Food⁹, Plan Wspierania Sektora Roślinnego. W planie uwzględniono między innymi dofinansowanie dla badań i rozwoju, zmianę w Programie Warzywa, Owoce i Mleko w szkole, tak aby wspierać roślinne zamienniki mleka zwierzęcego, plan działań w obszarze łańcuchów żywności, działania związane z reformą zamówień publicznych. Dania nie jest odosobniona w działaniach na rzecz wzmocnienia sektora żywności roślinnej i białek roślinnych dla ludzi. Państwa i korporacje pracują nad przechodzeniem do sektora białek roślinnych, ze względu na emisje gazów cieplarnianych, zobowiązania klimatyczne, zdrowie publiczne, wyzwania i koszty sektora hodowlanego

W ramach polskiej prezydencji rekomendujemy zainicjowanie prac nad europejską strategią rozwoju branży roślinnej, obejmującą modyfikację Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) w celu wsparcia finansowego dla tego segmentu europejskiej gospodarki.

V Edukacja żywieniowa w europejskich szkołach

Edukacja w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego powinna być kluczowym elementem w europejskich szkołach. Szkoły powinny nie tylko kształcić młode pokolenia w zakresie klimatu i środowiska, ale także promować postawy sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi. Green REV Institute jako operator Programu Roślinna Szkoła aktywnie działa na poziomie lokalnym, krajowym i europejskim, tak, aby szkoła stała się centrum zielonej transformacji.¹⁰

Proponujemy inicjatywę dotyczącą modyfikacji programu „Warzywa, owoce i mleko w szkole” (EU School Scheme, Wspólna Polityka Rolna) poprzez dodanie roślinnych alternatyw dla mleka i przetworów mlecznych. Postulujemy zainicjowanie prac nad prawnymi rozwiązaniami, które zagwarantują prawo do roślinnych posiłków w szkołach i innych placówkach edukacyjnych.

⁹ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2024/02/Danish-Action-Plan-for-Plant-based-Foods.pdf>

¹⁰ <https://roslinnaszkoła.pl/>

Dodatkowo postulujemy wdrożenie programu „Od pola do stołu” na poziomie placówek oświatowych, który zakłada współpracę szkół z lokalnymi producentami żywności, rolnikami i rolniczkami.

Podsumowanie

Polska Prezydencja w Radzie Unii Europejskiej to niezwykła okazja do wykazania się wiodącą rolą w zakresie zrównoważonego rozwoju, w tym szczególnie w obszarze bezpieczeństwa żywnościowego. Wierzymy, że przedstawione propozycje i postulaty są kluczowe nie tylko dla ochrony środowiska i klimatu, ale również dla zagwarantowania podstawowych praw obywateli Unii Europejskiej, takich jak prawo do zdrowej, bezpiecznej i zrównoważonej żywności. Wspierając inicjatywy w zakresie zrównoważonych systemów żywnościowych oraz wprowadzając konkretne zmiany legislacyjne, Polska może stać się liderem w Europie w tym obszarze, wyznaczając kierunek na przyszłość.

Jesteśmy przekonani, że wspólnymi siłami, przy ścisłej współpracy z ekspertami i ekspertkami z różnych dziedzin, możemy przyczynić się do budowy bardziej sprawiedliwego, bezpiecznego i zdrowego systemu żywnościowego, który będzie odpowiadał na potrzeby obecnych i przyszłych pokoleń.

Z wyrazami szacunku,

Anna Spurek, COO Green REV Institute

Podpisy środowiska naukowego:

prof. dr hab. Andrzej Elżanowski Wydział "Liberal Arts", Uniwersytet Warszawski;

prof. dr hab. Piotr Skubała, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Team Europe Direct, Rada ekspercka Green REV Institute;

prof. Joanna Hańderek, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie;

dr. Marzena Cypryńska-Nezlek, Centrum Działań dla Klimatu i Transformacji Społecznych, Uniwersytet SWPS;

adw Karolina Kuszlewicz, Kancelaria nad Wisłą;

Podpisy organizacji społeczeństwa obywatelskiego:

1. 9dwunastych
2. Akcja Demokracja
3. Akcja Uczniowska
4. Azyl Swinki Lili
5. Bieganizm
6. BoMiasto
7. Compassion Polska
8. DaleKOWzroczne
9. Daniel Petryczkiewicz

10. DiversityPL
11. Dolina Bawole Serce
12. Earth Day Everyday
13. ECO EDU kids
14. Ekowymborca
15. Federacja Wegan dla Zwierząt
16. First Step
17. Foodsharing Polska
18. Foodsharing Toruń
19. Fundacja “Ekopotencjał – Przestrzeń Możliwości”
20. Fundacja #niezamłodzi
21. Fundacja Aquila
22. Fundacja Centrum Edukacji Baza
23. Fundacja Chlorofil
24. Fundacja CultureLab
25. Fundacja Impuls
26. Fundacja Klub Myśli Ekologicznej
27. Fundacja Lambda Polska
28. Fundacja MARE

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska
KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

29. Fundacja Ne_Ni
30. Fundacja Perspektywa
31. Fundacja Prawnej Ochrony Zwierząt Lex Nova
32. Fundacja ProVeg
33. Fundacja Psubraty
34. Fundacja Rething
35. Fundacja Rzecz Społeczna
36. Fundacja Szkatułka
37. Fundacja Zielone Światło
38. Fundacja Zwierzęta Niczyje
39. Gdańsk bez granic
40. Głos Pokolenia
41. Green teenager
42. Grupa Społeczni Opiekunowie Drzew - Toruń
43. Halo Tu Fauna
44. Instytut Przeciwdziałania Wykluczeniom
45. invECO
46. Istota
47. Klimatyczny Kopernik

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska
KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

48. Kolektyw Przełom
49. Koło Naukowe Praw Człowieka i Kryzysów Humanitarnych
50. Kompostuj Z Nami
51. Kongres Ruchów Miejskich
52. Lokalni Liderzy
53. Miastozdzczenie
54. Mikołów - Roślinne Yeah
55. Misja: Rozwój
56. Młodzieżowy Strajk Klimatyczny
57. NO PAIN IN YOUR BRAIN
58. Oficyna 21
59. Open Dialogues International Foundation
60. Plant Your Home
61. Podróże z Pazurem
62. Polska Dla Zwierząt
63. Pomorskie Stowarzyszenie Aktywni Lokalnie
64. Projekt Kaczuchy Dziennikarskie
65. Przestrzeń do życia
66. Pudełko Lilki

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska
KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

67. Rodzic w Mieście
68. Rodzice dla Klimatu
69. Roślinna Strona
70. RUCH zaNIEdban
71. Śląski Ruch Klimatyczny
72. Społeczna Straż Ochrony Zieleni Szczecina
73. Stowarzyszenia Mężczyźni Przeciw Przemocy
74. Stowarzyszenia Protest Porszewice
75. Stowarzyszenie "Nasz Bóbr"
76. Stowarzyszenie Jestem na pTAK!
77. Stowarzyszenie Kraków dla Mieszkańców
78. Stowarzyszenie LUWIA
79. Stowarzyszenie MOST
80. Stowarzyszenie Mudita
81. Stowarzyszenie na rzecz Azylu dla Świń Chrumkowo
82. Stowarzyszenie Przyjaciele Kubusia
83. Stowarzyszenie Równość
84. Stowarzyszenie Stop Stereotypom
85. Stowarzyszenie Tarnowska Rospuda

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska
KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

86. Szczera Sfera

87. Szkolna Młodzieżowa Rada Klimatyczna

88. Świadomi prawa

89. Vege Vouge

90. W imię zwierząt

91. Wawelska Kooperatywa Spożywcza

92. Wegaństwo - podcast

93. Wegrateka

94. Wiosna bez Barrier

95. WORLDmates

96. Wygadajmy Przyszłość

97. Fundacja Reaktyw